

Datum: 6 juli 2020
Aan: Marten van der Hoeve
Steller: D.J. (Jaap) Gijsbertsen MSc.
Betreft : Ecologische beheerprincipes Zuiver terreinen

Kenmerk: DM 1668752

1. Inleiding

In deze memo worden uitgangspunten voor het ecologisch inrichten en beheren van zuiver terreinen gepresenteerd. Deze uitgangspunten vormen in eerste instantie een vertrekpunt voor het reguliere beheer en onderhoud op zuiver terreinen. Met dit vertrekpunt wordt het beheer zodanig uitgevoerd dat nieuwe kansen ontstaan voor de ontwikkeling van biodiversiteit. Daarnaast kunnen de in deze memo opgenomen uitgangspunten toegepast worden bij het (her)inrichten van terreinen. Bij het toepassen van de principes in de bestaande situatie zullen zich geleidelijk gunstiger omstandigheden ontwikkelen voor flora en fauna en zal de biodiversiteit langzaam toenemen. Bij het toepassen van de principes tijdens (her)inrichting van een terrein ontstaat een gunstige uitgangssituatie voor biodiversiteit. Er wordt als het ware direct een optimale uitgangssituatie voor flora en fauna gecreëerd waardoor biodiversiteit vlot en optimaal tot ontwikkeling komt.

In deze memo worden achtereenvolgens de doelstelling en aanleiding (2), de indeling in beheerzones (3) en de ecologische maatregelen (4) beschreven.

2. Doelstelling

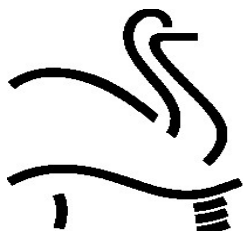
Met het ontwikkelen van (meer) biodiversiteit op haar terreinen geeft de afdeling Zuiver invulling aan de brede HDSR doelstelling om biodiversiteit in stand te houden en versterken. Deze ambitie is als volgt opgenomen in het HDSR-coalitieakkoord 2019-2023 (pag. 9):

“We willen onze bedrijfsvoering verduurzamen en voegen biodiversiteit toe als een van de speerpunten van ons duurzaamheidsbeleid. [...] We willen met onze werkzaamheden de biodiversiteit in stand houden en versterken: 1) We stellen een agenda biodiversiteit op waarin we uitwerken hoe we binnen ons eigen beheer, onderhoud en inrichting werken aan deze opgave, bijvoorbeeld via ecologisch beheer. 2) [...] Op eigen terreinen zorgen we voor bloemen en kruiden voor een gezonde insectenstand,... 3) In overleg met gemeenten en uitvoerders bekijken we waar we het beleid nog beter naar opdracht en uitvoering kunnen vertalen.”

Randvoorwaarde bij het werken aan deze doelstelling is dat de uitvoering praktisch haalbaar is en de bedrijfsvoering (primaire functies van zuiver terreinen) niet gehinderd wordt. Dit impliceert bijvoorbeeld dat terughoudend wordt omgegaan met het creëren van verblijfplaatsen voor juridisch beschermde soorten zoals vleermuizen, in de directe nabijheid van installaties.

3. Indeling in beheerzones

Ecologisch groenbeheer is een aangewezen middel voor het ontwikkelen van biodiversiteit. Deze beheermethode kenmerkt zich door maatregelen die de ontwikkeling van (inheemse) flora en fauna bevorderen. Belangrijk hierbij zijn *variatie* en *rust en continuïteit*. Om voldoende ruimte te geven aan natuurlijke processen en de hierbij behorende biodiversiteit en tegelijk de primaire functie van de terreinen te faciliteren worden beheerzone's aangewezen. Deze zone's begrenzen op eenvoudige wijze de beheermaatregelen. In principe worden een intensieve, een extensieve en een incidentele zone onderscheiden:

1. De intensieve zone grenst direct aan installaties, wegen en gebouwen en heeft een intensief beheer. Deze zone kenmerkt zich door een sterk gecultiveerd karakter. Een voorbeeld van de intensieve zone is het gazon waar bijvoorbeeld tweewekelijks gemaaid wordt of de bloemborder waar één keer per maand ongewenste soorten verwijderd worden.
2. De extensieve zone grenst aan de intensieve zone, is goed zichtbaar en heeft een regelmatig beheer. In deze zone is beperkt ruimte voor spontane (natuurlijke) processen. Een voorbeeld van de extensieve zone is het bloemrijkgrasland waar twee keer per jaar gemaaid en afgevoerd wordt.
3. De incidentele zone ligt langs de randen (binnen en buiten de hekken) van de zuiver terreinen en ontvangt sporadisch onderhoud. In deze zone is volop ruimte voor spontane ontwikkeling. Een voorbeeld van de incidentele zone zijn de singels, houtwallen of het bos dat op een aantal terreinen aanwezig is. Hier wordt één keer in de vier tot zes jaar onderhoud verricht.

4. Ecologische principes

Onderstaand worden de ecologische principes (ecologisch groenbeheer) per situatie beschreven. Aan deze principes liggen de uitgangspunten *variëteit* en *rust en continuïteit* ten grondslag. Variëteit wordt op twee manieren verkregen. In de eerste plaats door het creëren van verschillende begroeiingstypen (bovengenoemde zone's). In de tweede plaats door variëteit binnen een beplantingstype, bijvoorbeeld in de vorm van afwisseling in kruiden binnen het bloemrijk grasland. Deze variëteit vormt de basis voor het overleven van insecten waarvan sommige soorten voor hun voedsel afhankelijk zijn van bloeiende planten en voor hun overwintering van struweel. Rust en continuïteit worden verkregen door een stabiel beheerregime. Dit komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in het jaarlijks rond een vaste datum maaien van het bloemrijk grasland.

Al naar gelang de uitgangssituatie en ambitie (budget) is variëteit in de ecologische principes mogelijk. Onderstaand worden de volgende situaties besproken:

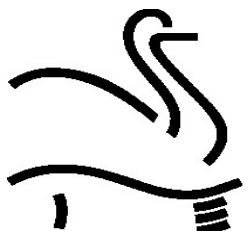
- A. Ecologisch beheer: het in stand houden van de huidige situatie met aandacht voor biodiversiteit.
- B. Ecologische inrichting: het (her)inrichten van een terrein waarbij direct een gunstige uitgangssituatie voor biodiversiteit gecreëerd wordt.
- C. Ecologische omvorming: het geleidelijk omvormen van de huidige situatie zodat meer kansen voor biodiversiteit ontstaan.

Bovenstaande principes dienen in samenhang tot elkaar te worden gezien. Zo volgt beheer op omvorming en inrichting of is een combinatie van beheer en omvorming op hetzelfde terrein mogelijk.

A. Beheer

Beheerprincipes zijn integraal van toepassing en worden zo veel als mogelijk in de bestaande situatie toegepast. Toepassing van deze principes betreft meestal een enigszins aangepast voortzetten van het huidige beheer. Dit gebeurt zodanig dat er aandacht is voor de ontwikkeling van ecologische kwaliteit.

- 1) De korte vegetatie (bloemrijk grasland) in zone 2 wordt twee keer per jaar (medio 15 juni en augustus-september) gemaaid.
- 2) Bij het maaien vrijkomende vegetatie (zone 2) blijft na het maaien één tot twee dagen liggen en wordt daarna afgevoerd.
- 3) Waar mogelijk wordt in zone 2 een sinus maaibeheer toegepast.
- 4) Waar dit veilig kan, krijgen bomen en struiken (zone 3) de tijd om uit te groeien en af te takelen.
- 5) Snoeihout wordt in zijn geheel (niet versnipperen) op de locatie achtergelaten, bijvoorbeeld in de vorm van een takkenril.

- 6) Vallend dood hout (windval) wordt alleen verwijderd wanneer dit om veiligheidsredenen of terreingebruik noodzakelijk is. Waar mogelijk blijf hout achter op locatie.
- 7) Verspreiding van exoten (voornamelijk Japanse duizendknoop en Reuzen berenklaauw) wordt voorkomen. Waar mogelijk worden groeiplaatsen actief bestreden.
- 8) Groeiplaatsen van zeldzame (rode lijst) soorten worden met extra zorg en aandacht (maatwerk) beheerd.

B. Inrichting

Deze principes zijn actueel wanneer een terrein (opnieuw) ingericht wordt. Uitgangspunt bij deze principes is dat direct bij inrichting een gunstige Ausgangssituatie voor het ontwikkelen van biodiversiteit wordt gecreëerd.

- 1) Gazons (zone 1) liggen voornamelijk direct grenzend aan verhardingen en zijn één à twee meter breed. Daar waar verhardingen op 5 meter of minder van elkaar liggen wordt de gehele tussenliggende zone beheerd als gazon.
- 2) Bij het inzaaien van bewerkte bodem wordt een bloemrijk mengsel toegepast.
- 3) Soorten die worden ingezaaid in zone 2 en 3 (kruiden en grassen) of geplant (heesters en bomen) zijn van inheemse karakter en bij voorkeur bloem en/of vruchtdragend.
- 4) Waar mogelijk worden nestkasten voor broedvogels, verblijfplaatsen voor vleermuizen en insecten (insecten hotel of andere structuur) aangelegd.
- 5) Bij inrichting van de van het terrein wordt gestreefd naar een optimale Ausgangssituatie voor diversiteit door variatie aan te brengen in de overgangen van nat naar droog of voedselarm naar voedselrijk te realiseren.

C. Omvorming

Bij voldoende budget, prioriteit of wanneer daar om andere redenen aanleiding toe is, kan ervoor gekozen worden om de bestaande inrichting om te vormen. In deze gevallen zijn allereerst de bovenstaande beheer – en inrichtingsprincipes van toepassing. In aanvulling hierop gelden een aantal omvormingsprincipes.

- 1) Door korte vegetaties te maaien en af te voeren worden deze ontwikkeld tot bloemrijke vegetatie.
- 2) Door gericht extra snoeiwerkzaamheden uit te voeren ontstaan meer structuur en een geleidelijke overgang van lage (gras en kruiden) naar hoge (struiken en bomen) vegetatie.
- 3) Waar mogelijk worden klimplanten aangebracht tegen de gevels van gebouwen of installaties.
- 4) Borders of andere aanplant van functioneel groen (soorten die niet bloeien, vruchtdragend zijn of anderszins betekenis hebben voor biodiversiteit) worden vervangen door andere soorten.
- 5) Waar mogelijk worden verhardingen verwijderd of omgevormd tot een halfopen verharding.